

Gävle kommun
utbildning@gavle.se

2019-04-11

1 (21)

Dnr-2018:10638

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Vikingaskolan i Gävle kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Vikingaskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Lösanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Vikingaskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i hög utsträckning skolans utveckling av undervisningen.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn utvecklar arbetet med att anpassa undervisningens innehåll och arbetssätt så att alla elever stimuleras och utmanas oavsett hur långt de kommit i sin kunskapsutveckling. I detta ingår att stärka elevernas inre motivation för skolarbetet och lusten att lära.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i flera delar av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn intensifierar arbetet med att skapa studiero genom att utveckla gemensamma strategier och förhållningssätt för detta arbete.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i hög utsträckning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 27 september 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till mats.lindh@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2018:10638) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling. 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i hög utsträckning skolans utveckling av undervisningen.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att det genomförs ett sammanhållet och målinriktat kvalitetsarbete på skolenheten som aktivt leds av rektorn via de biträdande rektorerna. Skolans resultat följs upp och analyseras på flera olika nivåer i organisationen och insatser identifieras för att öka elevernas måluppfyllelse. Det pågår också aktiviteter för att identifiera och motverka könsskillnader i undervisningen. Även om skolan saknar en övergripande plan för jämställdhetsarbete på skolenhetsnivå finns det flera exempel på hur skolan aktivt arbetar med att inkludera jämställdhetsfrågor i utbildningen. Granskningen visar vidare att skolans arbets- och utvecklingsorganisation är tydlig med väl utvecklade möjligheter för all personal att samverka och kommunicera om vilka arbets- och förhållningssätt som gäller på skolan.

Ett sammanhållet och strukturerat kvalitetsarbete

Skolinspektionens granskning visar att arbetet med uppföljning, analys och förbättringsåtgärder bedrivs på ett sammanhållet och ändamålsenligt sätt under rektorns ledning. Rektorns bild av verksamheten bygger på medarbetarnas individuella analyser av undervisningen om styrkor och förbättringsområden i sin undervisning som sammanställs på arbetslags- och ledningsnivå. Den individuella analysen är även kopplad till skolans prioriterade mål. Alla yrkesgrupper på skolan gör en egen analys av arbetet och sitt uppdrag, inte bara lärarna. Enligt skolans arbetsplan följs kunskapsresultaten upp och analyseras fyra gånger per år. Rektorn berättar att skolledningen gör en analys av de bedömningar lärarna gör av elevernas kunskaper enligt det skattningsverktyg där elevernas kunskaper skattas i tre olika nivåer och säkrar nivåerna för olika steg och hur man ska tänka om progressionen i förhållande till målen i årskurs 6. Lärare och elevhälsa ger i intervjuer exempel på ett brett uppföljningsunderlag som elevenkäter, trygghetsenkäter och trygghetsvandringar, fokusgrupper med elever och månadsvisa uppföljningar av elevfrånvaron. Uppföljningsresultat och analyser dokumenteras i ett administrativt verktyg där jämförelser kan göras och mönster identifieras. Speciallärare och kurator under ledning av biträdande rektor gör analyser av uppföljningarna och tar fram utvecklingsområden för skolan.

Av den kvalitetsrapport som inlämnats inför granskningen framgår att Vikingaskolan utarbetat sju utvecklingsområden för läsåret 2018/19. Det handlar exempelvis om att höja måluppfyllelsen i samtliga klasser, att minska skillnaderna mellan pojkar och flickors resultat och att höja indexvärdet för skolklimatet. I rapporten redovisas analyser och faktorer som varit gynnsamma för en ökad måluppfyllelse, till exempel förbättrat kollegialt samarbete. Exempel på faktorer som inte bidragit till en ökad måluppfyllelse är undervisningen i engelska som påverkats av lärarbyten och utmaningar i elevernas tal- och hörförståelse. Analysen har kopplats till aktiviteten

Professionell PUB (planering, undervisning, bedömning) som innefattar olika arbetsområden. I kvalitetsrapporten redovisas även indikatorer, personalresurser, utfall, målvärden och tid för genomförande.

Utöver de nämnda analyserna får rektorn information om verksamheten genom att göra besök i klassrummen och genom skolans biträdande rektorer. Visserligen säger lärare i intervju att biträdande rektor kommer till klassrummet ibland och stannar inte så långa stunder men en lärare berättar att biträdande rektor varit på ganska många lektioner för en elevgrupp, utifrån aktuella behov. Lärarna säger i intervju att de får återkoppling om sin undervisning i medarbetarsamtal och att de biträdande rektorerna är ute i verksamheten, minst varannan måndag.

Enligt intervjuer med rektorn och lärare fångas lärarnas kompetensutvecklingsbehov främst via deras individuella analyser och medarbetarsamtal. För närvarande pågår kompetensutveckling kopplat till skolans utvecklingsområden, bland annat elevernas kunskapsutveckling, ledarskap i klassrummet, digitalisering och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Lärare uppger att de anser att lärares kompetenser tas tillvara genom att exempelvis förstelärare ges ett ansvar för att driva arbetet med skolans olika utvecklingsinsatser.

Strävan mot att ge flickor och pojkar samma möjligheter i undervisningen

Granskningen visar att skolan arbetar aktivt med frågor om jämställdhet. Rektorn uppger i intervju att det i fokusgrupper med elever gjordes en uppföljning om alla elever har samma förutsättningar i undervisningen oavsett könstillhörighet. Enligt lärare har bland annat resultaten från förra årets nationella prov i årskurs 6 analyserats utifrån kön- och grupptillhörighet. Jämställdhetsperspektivet finns även med i skolans likabehandlingsplan där det bland annat anges att personalen i det främjande arbetet strävar efter att ge pojkar och flickor lika stort utrymme genom att tillämpa ett normkritiskt förhållningssätt i undervisningen där olikheter bejakas. Visserligen uppger representanter från elevhälsan att det inte finns något övergripande och långsiktigt arbete inom området men att elevhälsan genom elevenkäter och fokusgrupper identifierat att resultatskillnaden mellan pojkar och flickor beror på andra faktorer än könstillhörighet. Lärarna säger i intervju att de har pratat om att inte göra skillnad mellan könen, det finns ett gemensamt förhållningssätt om att se individ och inte kön. Skolan saknar visserligen en övergripande plan för jämställdhet samtidigt som jämställdhetsperspektivet finns med i till exempel likabehandlingsplanen.

En tydlig organisation och ledningsstruktur

Av granskningen framgår att rektorns ledning och styrning av det pedagogiska arbetet är tydlig för att främja undervisningen och elevernas lärande och utveckling. Rektorn beskrivs av lärare som drivande och som tydliggjort fördelarna med det verktyg skolan börjat använda för dokumentation av och analysstöd för kvalitetsarbetet. Vidare visar utredningen att lärarna ges goda förutsättningar för samverkan och kommunikation om arbets- och förhållningssätt. Av insänd dokumentation framgår att arbetslagen har möten en gång i veckan under ledning av utvecklingsledare med en given dagordning. En gång i veckan hålls lärarkonferenser under ledning av förstelärare med inriktning mot skolans prioriterade mål, till exempel att öka användandet av digitala läro- och hjälpmedel. Rektorn uppger i intervju att han även leder arbetet med planering, undervisning och bedömning (PUB) som även kallas för huvudaktivitet och som har en pedagogisk riktning mot att bland annat säkerställa en gemensam tolkning av kunskapskraven. Enligt elevhälsan leder rektorn även utvecklingsarbetet med att tydliggöra elevhälsoarbetet. Rektorn och biträdande rektorer inom rektorsområdet ansvarar för arbetet med digitalisering och ledarskap i klassrummet. Lärare uppger i intervju att arbetsorganisationen gör det möjligt att dra nytta av varandras kompetenser och att samverka i planeringen i av undervisningen. Samverkan med elevhälsan möjliggörs genom att representanter ur elevhälsan är med i arbetslagen och skolans trygghetsteam. Förutom att lärare kan anmäla ärenden till "lilla elevhälsoteamet" har speciallärarna även en så kallad drop-in tid varje vecka som pedagogerna kan nyttja för konsultationer, en ordning som skolledningen beslutat om. De nuvarande rutinerna och organisationen har rektorn fastställt via de biträdande rektorerna. Enligt lärarna bidrar detta till att de vet vad som gäller och har en bra grund att stå på.

Enligt rektorn bedrivs ett kollegialt lärande på skolan med inriktning mot samplanering och att medarbetare med kompetens inom ett område ska dela detta i organisationen. Det är också ett sätt att kompensera för de behörigheter som saknas i undervisningen. Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2017/18 var andelen behöriga lärare på skolan 60,9 procent. Av den information som lämnats av skolan för innevarande läsår framgår att 28 undervisande lärare av 34 har legitimation (82 procent), och 18 lärare (53 procent) saknar behörighet i något undervisningsämne eller årskurs. Lärare uppger i intervju att det finns förutsättningar för ett kollegialt lärande, att lärare söker upp varandra för gemensamma planeringar och sambedömningar. Det kollegiala lärandet är styrt till arbetslagsmötena. Rektorn driver även ett kollegialt lärande inom rektorsområdet i syfte att förbättra utvecklingsmöjligheterna för lärare som är ensamma i sitt undervisningsämne på skolan.

Granskningen visar att det finns rutiner för introduktion av nyanställda lärare. Rektorn beskriver hur en introduktion går till; vid anställningsintervjuerna informeras den sökande om de förhållnings- och arbetssätt som finns på skolan. Oftast är det biträdande rektor som först möter den nyanställde och därefter tar arbetslagsledare och kollegor vid. Lärare som nyligen anställts säger i intervju att biträdande rektor var med på de första lektionerna för observation och dialog. Nyutexaminerade lärare tilldelas rutinmässigt en mentor. För introduktionen av nyanställda finns även en checklista framtagen. Visserligen säger en representant från elevhälsan att det inte finns nedskrivet att elevhälsan ska medverka i introduktionen men säger att elevhälsogången presenteras vid arbetsplatsträffar och på arbetslagsmöten en gång per år. I det fall lärare saknar behörighet i ett undervisningsämne eller årskurs, har rektorn gett behöriga lärare i uppdrag att hjälpa obehöriga i bedömningsarbetet.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden 5. Kursplaner med kunskapskrav

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att undervisningen till viss del är varierad och innehåller ett aktivt lärarstöd. Undervisningen är också strukturerad med en koppling till läroplanens mål. Lärarna ger eleverna ett visst utrymme att reflektera över sitt eget lärande och eleverna görs medvetna om sina inlärningsstrategier. Granskningen visar att undervisningen i begränsad omfattning motiverar, stimulerar och utmanar eleverna i relation till deras kunskapsnivå.

Undervisningen är strukturerad och till viss del varierad

Granskningen visar att eleverna erbjuds ett aktivt lärarstöd men att undervisningen inte är varierad full ut. I intervjuer med lärare och elever framgår att arbetsformerna varierar mellan enskilt, parvis eller arbete i grupp. Visserligen säger elever att de oftast arbetar enskilt och att de kan få hjälp med sin uppgift från de elever som sitter närmast men vid de lektioner Skolinspektionen observerat har enskilt arbete varvats med grupparbeten och olika metodval, till exempel muntliga presentationer,

kompisläsning av varandras texter och mindmaps. Enligt rektorn är lärare överlag duktiga på att variera undervisningen men att det görs i olika utsträckning. Under observationerna har exempel visat på att lärarna överlag ger eleverna ett aktivt lärarstöd genom att bland annat hjälpa eleverna att komma igång och hålla fokus på skolarbetet, antingen direkt eller indirekt via annan personal i klassrummet. Elever säger i intervju att lärarna förklarar och peppar eleverna på ett bra sätt.

Vidare visar granskningen att undervisningen är strukturerad avseende kopplingen till läroplanens mål. Det finns också en struktur beträffande lektionens upplägg och genomförande som inbegriper en tydlig start men som i stort sett saknar en uppföljande avslutning. Lärarna uppger i intervju att en strukturerad undervisning är viktig och att det finns ett likartat lektionsupplägg. Även elevhälsan är involverade i detta arbete och uppger att skolan på väg mot en samsyn om detta, speciellt när det gäller elever i behov av stöd i undervisningen. Representanter ur elevhälsan uppger att lärare försöker tydliggöra för eleverna syfte och mål med undervisningen och att skolan haft kompetensutveckling inom området. Personal med specialpedagogisk kompetens kan även bistå lärarna med råd. Elever berättar att lektionerna i regel inleds med att läraren går igenom vad som ska ske under lektionen eller arbetsområdet. Visserligen säger elever i intervju att lektionerna ibland avslutas med att läraren går igenom med eleverna vad de gjort på lektionen, vad som ska ske nästa gång eller vad som kan förbättras i undervisningen. I de flesta fall är dock lektionens avslutning begränsad till att eleverna uppmanas att plocka ihop sina saker.

Eleverna ges ett visst utrymme för att påverka undervisningen

Av granskningen framgår att eleverna ges ett visst utrymme att reflektera över sitt eget lärande och görs medvetna om sina inlärningsstrategier. Alla elever har särskilda lektionspass för sin individuella utvecklingsplan (IUP). Enligt lärare har elever efter en inkörningsperiod god insikt i sina egna prestationer. Eleverna använder IUP-passen för att träna det som de allra mest behöver för att förbättra sin måluppfyllelse. Lärare uppger i intervju att det är elever med extra anpassningar i undervisningen som främst ges möjlighet att reflektera över sitt eget lärande. Andra exempel på reflektion som lärare tar upp är att eleverna kan få prata ihop sig och lära av varandra, till exempel i samband med utvärderingar.

Granskningen visar vidare att eleverna, utifrån sin ålder och mognad, har vissa möjligheter att medverka i planeringen och utvärderingen av undervisningen men att det endast är i vissa ämnen. Lärare uppger att när ett arbetsområde inleds kan olika förslag på till exempel redovisningsformer lämnas av eleverna. Enligt lärare behöver eleverna pröva olika sätt att arbeta innan de själva kan välja och påverka innehåll och

arbetssätt. Elever på mellanstadiet säger att lärarna bestämmer vad eleverna ska göra och vilka arbetsformer som gäller men uppger även att de i något enstaka ämne kan få välja att arbeta enskilt eller i grupp. Elever på lågstadiet kan i intervju inte svara på om de får vara med och påverka skolarbetet. Beträffande utvärderingen av undervisningen säger elever att de med hjälp av tecken med tummarna, post-it lappar eller små whiteboardtavlor får tycka till om undervisningen och arbetsron. Lärare uppger att det i slutet av ett arbetsområde utvärderas vad som har gått bra och varför. Det som framkommer av dessa återkopplingar tar lärarna upp med eleverna, enskilt eller i grupp. Lärare uppger att de kan bli bättre på att anpassa undervisningen efter vad som kommer fram vid dessa återkopplingar. Vidare säger lärarna att de är medvetna om att utvärderingar görs på olika sätt samtidigt som rektorn önskar att det ska göras på ett mer enhetligt sätt. Vid de lektionsobservationer Skolinspektionen genomfört har det förekommit att eleverna fått möjlighet att ge sina synpunkter på undervisningen.

Skolan arbetar med att stärka elevers självförtroende men yttre motivationsfaktorer dominerar

Utredningen visar att skolan arbetar med att stärka elevers självförtroende men att yttre motivationsfaktorer dominerar arbetet med att stärka elevernas motivation att lära. Rektorn berättar om en undersökning i årskurs 4-6 om vad eleverna anser om undervisningen. Mätningen visade att eleverna i en av årskurserna inte tycker det är roligt i skolan. En fokusgrupp med elever skapades vilket utmynnade i förslag på åtgärder såsom undervisning ute, undervisning med stöd av digitala hjälpmedel och större variation i undervisningen. Ett beslut är nu taget om att alla ska ha undervisning utomhus två gånger per termin. Ett utvecklingsområde på skolan är "rolig undervisning", detta mot bakgrund av de resultat som framkommit i den kommungemensamma enkätundersökningen. Lärarnas bild är att eleverna upplever undervisningen som rolig och intresseväckande men ibland också tråkig och svår. Lärare uppger i intervju att de arbetar för att eleverna ska våga sikta mot högre mål och utmana sig själva. Till exempel att vid problemlösning ge ledtrådar så att eleven upplever ett motstånd men också känna glädjen att lyckas, att hitta en nivå och balans så att eleven vågar pröva nästa svårighetsgrad. Enligt en lärare märks det en stor skillnad när eleverna börjar i årskurs 6; eleverna får då en annan inställning till skolarbetet med en ökad motivation som bland annat bottnar i att betyg ges i årskursen. Elever uppger i intervju att lärarna i vissa ämnen varierar undervisningen och försöker göra skolarbetet roligt och lätt. Elever berättar även att de kan få belöningar och till exempel se på film som inte är kopplad till undervisningen när lärarna tycker eleverna varit duktiga. På frågan om lärare någon gång frågar eleverna om vad de är intresserade av, svarar eleverna nej. Enligt rektorn tycker många elever

på lågstadiet att undervisningen är rolig och att lärarna har tagit vara på enkätresultaten och identifierat elever som behöver stöd eller utmaningar. Under en lektionsobservation på lågstadiet noterade Skolinspektionen att elever kan samla stjärnor som belöning efter hur moment i undervisningen genomförts. Eleverna berättar att om det är tillräckligt många stjärnor får eleverna hitta på något roligt.

Eleverna utmanas och stimuleras inte tillräckligt i undervisningen

Skolinspektionens granskning visar att utformningen av undervisningen på mellanstadiet inte utmanar och stimulerar eleverna i tillräckligt hög grad. På frågan om hur lärarna arbetar för att undervisningen ska upplevas utmanande för alla elever svarar lärare att elever på en hög kunskapsnivå får extrauppgifter att arbeta med och läromedel på en mer avancerad nivå. Elevhälsan tar upp att arbetslagsmötena har en punkt på dagordningen som handlar om hur lärarna ska arbeta för att undervisningen ska vara utmanande för alla elever, även de särbegåvade eleverna. I intervju uppger dock elever att om det är någon elev som arbetat bra och lärt sig snabbt, får eleven jobba med något annat eller göra uppgifter som inte blivit klara. Eleverna säger bland annat att de får rita eller läsa eller, om de har gjort klart uppgifterna, får ta sin mapp med olika arbetsuppgifter. Några elever säger att extra uppgifter är både enklare och svårare.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn utvecklar arbetet med att anpassa undervisningens innehåll och arbetssätt så att alla elever stimuleras och utmanas oavsett hur långt de kommit i sin kunskapsutveckling. I detta ingår att stärka elevernas inre motivation för skolarbetet och lusten att lära.

Skolinspektionens granskning visar att skolans arbete med att anpassa undervisningen utifrån den enskilda elevens behov och förutsättningar kan utvecklas ytterligare. Även om det ges exempel på att undervisningen anpassas efter eleverna och deras förutsättningar, framkommer det samtidigt att det finns elever som inte upplever undervisningen som rolig. Om undervisningen inte är tillräckligt stimulerande eller utmanande kan det även påverka elevernas intresse för skolarbetet och därmed begränsa deras motivation och lust att lära. I granskningen ges det flera exempel på att det är yttre krav och materiella belöningar som används i undervisningen i syfte att motivera elever. Ett sätt att utveckla skolans arbete är att fokusera på att stärka elevernas inre motivation.

Av skollagen framgår att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Skolan behöver uppmuntra elever och främja elevernas motivation genom att låta dem arbeta med ett innehåll på en lämplig nivå så att eleverna ges möjlighet att nå längre i sitt lärande.¹ Skolinspektionens granskning av stöd och stimulans i klassrummet lyfter fram vikten av att elever blir utmanade och stimulerade utifrån sina egna behov. Elever som inte blir det riskerar att bli omotiverade och uttråkade.²

Inom forskningen görs det ofta en skillnad mellan yttre och inre motivation hos elever. Yttre motivation innebär att eleven engagerar sig i skolarbetet på grund av yttre krav, till exempel att de måste få höga betyg för lärarens skull. Inre motivation innebär däremot att elever engagerar sig i uppgifter och aktiviteter för att de finner dessa intressanta och lustfyllda. Det sistnämnda, inre motivation, gynnar ett livslångt lärande och upplevd meningsfullhet.³ Forskning visar att elevers delaktighet i undervisningen, motivation och ansvar påverkar varandra och är centrala delar av lärandeprocessen. Motivation och lust att lära skapas i förhållande till mängden uppgifter, variationen inom uppgifterna och om eleverna kan relatera till uppgifterna och finner dem meningsfulla och hanterbara. Kontrollen över den egna lärandeprocessen leder till att eleverna känner intresse och motivation för skolarbetet.⁴

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna med ledning av rektorn utvecklar undervisningen i riktning mot att i högre grad kunna anpassa innehåll och arbetssätt så att den blir stimulerande och utvecklande för alla elever i alla ämnen. Förslagsvis kan arbetet inledas med en inventering av vilka former för utmanande undervisning och uppgifter som lärare redan arbetar med. I utvecklingsarbetet bör lärarna överväga att utveckla uppgifter som kan fördjupas och genomföras utan att det finns några givna svar eller synbara begränsningar. Ett annat sätt att utmana eleverna är att erbjuda en större variation av uppgifter att välja mellan. I detta ingår att låta eleverna röra sig in

¹ Skolverket (2012b) Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen, Rapport 379, Stockholm: Fritzes.

² Skolinspektionen (2014) Stöd och stimulans i klassrummet – rätten att utvecklas så långt som möjligt, Rapport 2014:2, Stockholm: Skolinspektionen.

³ Giota, J. (2013) Individualiserad undervisning i skolan- en forskningsöversikt, Vetenskapsrådets rapportserie 3:2013, Stockholm: Vetenskapsrådet, s. 87 f och 121 ff.

⁴ Skolverket (2015) Delaktighet för lärande, Forskning för skolan.

och ut ur så kallade inlärnings- och övningszoner, något som lyfts i Skolinspektionens tematiska analys av utmaningar i undervisningen. I inlärningszonen får eleven ta del av ett innehåll som kräver mer än tidigare för att utveckla nya färdigheter. I övningszonen får eleven möjlighet att öva de nya färdigheterna.⁵ Det centrala är att eleverna utmanas på en nivå strax ovanför sin nuvarande förmåga för att ett lärande ska äga rum. Det är av betydelse att extra uppgifter för elever som snabbt blir klara är av fördjupande karaktär, snarare än upprepande. Det är också av vikt att elever som utmanas i undervisningen får ett aktivt och tydligt stöd av lärare och inte lämnas själva med sina uppgifter. I arbetet med att stärka elevernas inre motivation att lära kan elevhälsan, med sitt perspektiv och sin kompetens, med fördel involveras.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolinspektionen bedömer följande: Utbildningen präglas i flera delar av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att skolan bedriver ett aktivt arbete i syfte att öka elevernas trygghet. Det finns exempel på insatser som genomförs på skolan i såväl främjande som förebyggande syfte. Även om insatser görs i arbetet med att skapa och upprätthålla studiero i undervisningen, är åtgärderna inte tillräckligt ändamålsenliga för att åstadkomma en lugn studiemiljö för alla elever.

Vikingaskolan bedriver ett aktivt trygghetsskapande arbete

Granskningen visar att skolan har en fungerande organisation som grund för arbetet för att främja elevernas trygghet på skolan och att arbete som bedrivs tillförsäkrar eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet. Enligt den dokumentation som lämnats till Skolinspektionen framgår att uppföljningen av riskområden för tryggheten bland

⁵ Skolinspektionen (2016a) Utmaningar i undervisningen: Många elever behöver mer stimulans och utmaningar, Tematisk analys, Stockholm: Skolinspektionen.

annat sker genom enkäter, trygghetsvandringar och fokusgrupper med elever. Eleverna har därutöver varit delaktiga i kartläggningsarbetet genom att ta upp trygghetsfrågor i klasserna och i elevrådet. Skolan har ett trygghetsteam där tre utvecklingsledare och tre representanter ur elevhälsan ingår. Teamet har delat in sitt arbete i två funktioner, en funktion för operativt insatsarbete och en för ett förebyggande och främjande arbete. Skolan har en likabehandlingsplan som löper över ett kalenderår och som revideras vid årsskiftet. Enligt Vikingaskolans likabehandlingsplan för år 2019 finns ett antal aktiviteter för att främja elevernas trygghet på skolan. Till exempel veckans fokus som innebär att ett specifikt tema tas upp i klasserna, skolgården med rastvärdar, toalettvett och anpassning av kapprummen. Aktiviteterna baseras på tidigare genomförda kartläggningar och analyser.

Vidare visar granskningen att det pågår ett trygghetsskapande arbete på skolan och att åtgärder vidtas för att öka elevernas trygghet. Elever uppger i intervju att de är trygga på skolan och att de får svara på enkätfrågor om hur man trivs på skolan och om man har kompisar. Elever på lågstadiet uppger att de fått ta del av resultaten från mätningarna. Visserligen säger rektorn att resultaten visar på att eleverna på lågstadiet är något tryggare än eleverna i årskurs 4-6 och att det bland annat är språkbruket elever emellan som påverkar tryggheten. Representanter från elevhälsan bekräftar den bilden och uppger i intervju att språkbruket behöver bli bättre, liksom tryggheten på rasterna. Representanterna tar även upp att trygghetsmätningarna visar att eleverna på mellanstadiet har en lägre trivselgrad och kan sakna förtroende för vuxna på skolan. I intervju uppger en elev sig vara otrygg med vissa lärare och säger "att man inte riktigt litar på dem". Enligt elevhälsan pekar enkätresultat på att det finns elever som inte har förtroende för vuxna vilket föranlett åtgärder inom ramen för aktiviteten "veckans fokus". Enligt rektorn, elevhälsa och lärare finns det numera organiserade rastaktiviteter som kan vara elevledda. En positiv effekt av elevledda aktiviteter är att yngre elever känner sig mindre rädda för de äldre. Elevhälsan uppger att skolledningen följer upp insatsen och att den utvärderas i elevrådet. Lärare tar upp att det finns en tydlig rutin om något händer, med anmälan, uppföljning och åtgärder. Elever kan berätta i intervju att det är olika aktiviteter på rasterna som elever i femman och sexan ibland leder och att vuxna finns ute som rastvakter. Visserligen pekar skolans kartläggningar på att rasterna och vissa platser som kapprum och toaletter upplevs som otrygga av eleverna men elever på lågstadiet uppger att det är bra på rasterna och en elev säger att man alltid känner sig trygg. En elev säger i intervju att de brukar prata om hur man ska vara mot varandra någon gång i veckan, till exempel efter att det har varit bråk på rasten. En elev berättar att de även kan få prata om hur man ska vara som kompis när trygghetsenkäten är aktuell.

Fortsatta insatser för att skapa studiero krävs

Granskningen visar att det i arbetet med att skapa och upprätthålla studiero i undervisningen görs insatser men att ytterligare arbete krävs i vissa klasser. Av insänd dokumentation framgår att det framförallt är en årskurs som har en sämre studiero. Åtgärder som prövats är exempelvis samtalsgrupper med elever i olika konstellationer, klassobservationer och sociogram. Gruppdiskussionerna gav inget resultat men däremot har förändrade arbetssätt utifrån sociogram och observationer gett effekt. I intervjuer med elever på mellanstadiet framkommer att det sällan är studiero på lektionerna och att det varierar mycket mellan klasser, lärare, veckodagar och lektioner. Elever på mellanstadiet vittnar om att många elever pratar rakt ut och inte lyssnar på läraren. Visserligen säger elever att det brukar kunna vara bra i vissa ämnen och bättre i början av dagen men att graden av studiero varierar. En elev upplever att det blivit värre från årskurs 4 efter att klasserna blandades. Visserligen var studieron vid de lektionsobservationer Skolinspektionen genomförde god, men elever säger i intervju att arbetsron inte alltid är bra. Några elever uppskattar att det är störningar 2-3 gånger per vecka. Enligt eleverna har lärarna olika metoder för att skapa arbetsro, någon lärare har ett skyltsystem med olika färger, en annan lärare använder tecken med händerna och en använder sig av en tavla som visar tiden och pauser tiden om det är pratigt i klassrummet vilket kan förlänga skoldagen. Det finns enligt eleverna ordningsregler på skolan som eleverna varit med att utforma via elevrådet. Elever säger i intervju att reglerna bland annat handlar om att inte störa kompisarna och räcka upp handen och lyssna på den som får ordet. Vid observationer har Skolinspektionen noterat att ordningsregler varit uppsatta i klassrummet.

Vidare visar utredningen att skolan inlett ett arbete med att utveckla lärares ledarskap i klassrummet. I intervju uppger rektorn att lärarnas ledarskap i klassrummet varierar, det finns lärare som är tydliga i sitt ledarskap medan andra behöver utveckla denna förmåga. Rektorn säger att med bra ledare behövs exempelvis inte fler resurspersoner i verksamheten. Skolan har formulerat ett utvecklingsområde som handlar om ledarskapet i klassrummet. Enligt rektorn innebär det att lärare med ett gott ledarskap får dela sina erfarenheter, visa hur det går att vända på en grupp elever och ge stöd till enskilda lärare. Lärare som arbetar på mellanstadiet uppger att det finns störande inslag och att vissa lektioner kräver att läraren är mer tydlig. Lärarna gör en koppling mellan ledarskapet i klassrummet och studiero och berättar att en tidigare åtgärd var att ha fler vuxna i verksamheten. Lärare på lågstadiet uppger i intervju att det finns en samsyn på vikten av ett gott ledarskap i klassrummet för en bra studiero, detta kombinerat med att göra dagen förutsägbar för eleverna. Visserligen beskrivs studieron av lärarna som god men de uppger även att skolan arbetar med att förbättra

studieron genom att samverka kring elever som påverkar studieron negativt och följa utvecklingen genom de månatliga mätningar som görs av studieron.

Representanter ur elevhälsan uppger i intervju att de arbetar med studiemiljön på skolan. Representanter lyfter upp att lokalerna är trånga och att det inte finns någonstans att gå undan, även om det går att skärma av elever på andra sätt. Det finns barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i varje klass, oftast en handfull elever som kan påverka ordningen i klassrummet. Faktorer som sammansättningen av en grupp och lärarens ledarskap påverkar studieron, enligt representanterna. De tar upp ett gemensamt arbete kring lågaffektivt bemötande som ska kunna påverka studieron positivt. Elevhälsan har tagit fram tips och idéer för att hitta ett enhetligt sätt för arbete med studiero och gjort insatser med film och diskussioner. Det är dock inte genomfört fullt ut i dagsläget.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn intensifierar arbetet med att skapa studiero genom att utveckla gemensamma strategier och förhållningssätt för detta arbete.

Granskningen visar att det på skolan behöver utvecklas ett samlat och gemensamt arbete för att skapa och upprätthålla studiero så att alla elever har en lärmiljö som möjliggör en så god undervisning som möjligt. Även om det genomförs insatser som syftar till att tillförsäkra eleverna studiero, finns det fortfarande klasser på skolan där effekterna av arbetet inte är tillräckliga för att ge eleverna en lugn studiemiljö.

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. I läroplanen för grundskolan anges att strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen. Ett genomgående resultat i Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning av skolans arbete med studiero är att elevgruppen inte är den avgörande faktorn för om lektionen präglas av studiero eller inte. Granskningen lyfter fram betydelsen av ett tydligt ledarskap i klassrummet och

tydliga lektionsstrukturer.⁶ På Vikingaskolan är ledarskap i klassrummet ett prioriterat utvecklingsområde och det pågår ett arbete med erfarenhetsutbyte och stöd till lärare i att utveckla ett tydligt ledarskap. Skolinspektionen vill i detta sammanhang uppmuntra skolan att fortsätta detta arbete, se till att aktiviteter genomförs som omfattar hela lärarkollegiet och som följs upp och utvärderas i syfte att säkerställa att de ger avsedd effekt.

Samtidigt visar granskningen att det fortfarande finns klasser där studieron inte är tillfredställande. Mot denna bakgrund rekommenderar Skolinspektionen att skolans pågående arbete för en god studiero, under rektors ledning, samlas och systematiseras i syfte att utveckla gemensamma strategier och förhållningssätt för en ökad effektivitet. Det kan bland annat handla om att i mötesforum för all personal diskutera förhållningssätt och strategier och enas om vad som kännetecknar en god studiemiljö. Det kan också handla om att koppla arbetet med studiero till elevhälsans förebyggande arbete. Av Skolinspektionens tidigare nämnda tematiska kvalitetsgranskning framgår att lärares förutsättningar att skapa studiero i undervisningen påverkas av andra processer på skolan och av vilket ansvar rektorn tar för att utveckla och förbättra dessa. Huvudsakligen handlar det om skolans arbete med normer och värden och det förebyggande arbete som bedrivs av elevhälsan.⁷ Kvalitetsgranskningen av skolans arbete med studiero påvisar också vikten av att rektor tillsammans med lärarna på flera plan söker orsaker till bristande studiero i undervisningen och analyserar dessa. En av granskningens slutsatser är att det sätt på vilket skolan tar ansvar för att alla elever ges det stöd och de utmaningar de behöver inverkar på studieron. I en annan rapport konstaterar Skolinspektionen att elever som inte utmanas och stimuleras på lektioner riskerar att bli omotiverade och i förlängningen stökiga.⁸ Undervisningen på Vikingaskolan är enligt Skolinspektionens bedömning inte i tillräcklig utsträckning anpassad till att stimulera och utmana alla elever. Utvecklingen av undervisningen till att bli mer stimulerande och utmanande spelar en viktig roll för att även åstadkomma en god studiemiljö. I detta ingår att lärare reflekterar över hur de bör planera, genomföra och utvärdera undervisningen så att

⁶ Skolinspektionen (2016c) Skolans arbete med att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också, s. 10.

⁷ Skolinspektionen 2016c, s. 18.

⁸ Skolinspektionen (2014) *Stöd och stimulans i klassrummet – rätten att utvecklas så långt som möjligt*, Rapport 2014:2, Stockholm: Skolinspektionen.

uppgifterna i skolan är så pass stimulerande att det skapar motivation och engagemang för skolarbetet hos eleven.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i hög utsträckning.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att det pågår ett arbete under rektorns ledning som syftar till att upptäcka och analysera avvikelser i lärarnas bedömningar. Granskningen visar också att kvalitetssäkring av omdömen och betyg sker genom sambedömningar och gemensamma bedömningskonferenser och att rektorn angett inriktningen för arbetet, dels för Vikingaskolan, dels för rektorsområdet som helhet.

Rektorn tar ansvar för att följa upp och analysera likvärdigheten i lärarnas omdömen och betyg

Granskningen visar att det förs en diskussion och analys av omdömen och betyg på skolan. Rektorn säger i intervju att en analys av lärarnas bedömningar av elevernas kunskaper görs av skolledningen. Lärarna gör bedömningarna med stöd av ett skattningsverktyg där elevernas kunskaper skattas enligt tre olika nivåer. Med detta som underlag säkrar skolledningen stegen för de olika nivåerna och hur man ska tänka om progressionen i förhållande till kunskapsmålen. Rektorn uppger att lärarna iakttar mönster i gruppen, om det till exempel är samma kunskapskrav som många elever inte uppnår och gör jämförelser mellan klasserna. På frågan om hur skolan arbetar med att identifiera avvikelser i bedömningarna uppger lärare i intervju att de gemensamt frågat sig varför det finns skillnader mellan klasser och att det under fjolåret gjordes en analys av resultaten av nationella prov för att se eventuella skillnader mellan kön och olika grupper. Analysen visade på skillnader mellan pojkar och flickor men att det inte berodde på könstillhörighet utan kunde kopplas till lärandeklimatet i grupperna. Visserligen säger en lärare att det är oklart om initiativet till just denna analys gällde för hela skolan eller om det var arbetslaget själv som tog detta initiativ. Flera lärare uppger i intervju att analysen inte visade på några omotiverade avvikelser i bedömningar och betygssättning. Rektorn uppger också att de följer upp relationen mellan nationella provbetyg och terminsbetyg i årskurs 6. Av Skolverkets statistik

framgår att avvikelserna minskat sett till relationen nationella prov och terminsbetyg i årskurs 6 för läsåren 2016/17 och 2017/18.

Lärarna ges förutsättningar för och använder olika metoder för att kvalitetssäkra bedömningar och betygssättning

Granskningen visar att rektorn ger förutsättningar för kvalitetssäkring av omdömen och betyg. Rektorn säger i intervju att lärarnas bedömningar och betygssättningar kvalitetssäkras genom bland annat ämneskonferenser som hålls inför betygssättning. Vid dessa tillfällen jämför lärarna elevernas prestationer. Bedömningskonferenser hålls gemensamt i rektorsområdet. Enligt en lärare har bedömningsfrågor varit ett fokusområde i rektorsområdet och rektorn med biträdande rektorer analyserar de bedömningar lärarna lämnar. Att skolan har en relativt hög andel lärare som saknar behörighet i ett undervisningsämne eller årskurs, innebär enligt rektorn att sambedömningar inom årskurserna är nödvändigt och att stöd ges av behöriga lärare i denna arbetsprocess. Rektorn uppger i intervju att lärarna är duktiga på att anpassa undervisningen så att eleverna får visa sina kunskaper på olika sätt. Ytterligare en metod som används för att öka likvärdigheten i bedömningar är att alla lärare som undervisar på mellanstadiet rättar de nationella proven tillsammans.

Ett arbete med planering, uppföljning och bedömning (PUB) har initierats av rektorn. Av intervjun med rektorn och i informationen som lämnats till Skolinspektionen framgår att det för närvarande pågår ett arbete inom området bedömning. Arbetet handlar om att gemensamt tolka kunskapskraven för att säkra likvärdigheten i bedömningarna. Lärare tar i intervju upp att arbetet med att kvalitetssäkra bedömningar och betyg sker inom ramen för arbetet med PUB med stöd av förstelärare. Lärare uppger att rektorn varit tydlig med att skolorna inom rektorsområdet ska vara likvärdiga avseende bedömningar av elevernas kunskaper.

På Skolinspektionens vägnar

X Renata Grelak

Beslutsfattare
Signerat av: Renata Grelak

X Mats Lindh

Föredragande
Signerat av: Mats Lindh

I handläggningen av ärendet har även utredare Lena Westerman Annerborn medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 11 lektionsobservationer
- 2 gruppintervjuer med elever
- 2 gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt

lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten den 20 februari 2019 och den 21 februari 2019. Besöket genomfördes av Mats Lindh och Lena Westerman Annerborn.

Vikingaskolan är en kommunal grundskola belägen i Gävle kommun. Vid Skolinspektionens besök har skolan 410 elever i årskurserna 1 till 6. Undervisningen bedrivs i tre parallella klasser per årskurs där varje klass har mellan 17 och 29 elever.

Rektorn har varit rektor på Vikingaskolan i ungefär ett år. Som chef för Lillhagens rektorsområde ansvarar rektorn för ytterligare två skolenheter. För skolans operativa ledning är två biträdande rektorer anställda, en med ansvar för lågstadiet och en med ansvar för mellanstadiet.